

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Λιδαγμένο κείμενο

A1.

- Τι λοιπόν; Αυτό εδώ δεν είναι φυσικό / λογικό, είπα εγώ, και δεν προκύπτει αναγκαστικά το συμπέρασμα από όσα έχουμε προαναφέρει, ότι ούτε οι απαίδευτοι και αυτοί που δεν έχουν γνωρίσει την αλήθεια θα μπορούσαν να κυβερνήσουν ποτέ ικανοποιητικά την πόλη, ούτε εκείνοι που αφήνονται να ασχολούνται ως το τέλος της ζωής τους με την παιδεία, οι πρώτοι επειδή δεν έχουν ένα ορισμένο σκοπό στη ζωή τους, προς τον οποίο καταβάλλοντας προσπάθεια/ σκοπεύοντας πρέπει να ρυθμίσουν όλες τις πράξεις τους, όσα κι αν πράττουν στον ιδιωτικό και στο δημόσιο βίο και οι δεύτεροι επειδή δε θα αναμειχθούν με τη θέλησή τους στην πρακτική ζωή, επειδή νομίζουν ότι είναι εγκατεστημένοι στα νησιά των Μακάρων αν και είναι ακόμη ζωντανοί;

- Αλήθεια, είπα

- Δικό μας λοιπόν έργο, είπα εγώ, των ιδρυτών της πολιτείας, είναι να αναγκάσουμε τις άριστες / εξαιρετικές φύσεις να φτάσουν στο μάθημα που αναγνωρίσαμε/ χαρακτηρίσαμε πριν ότι είναι το σπουδαιότερο/ ανώτερο, δηλαδή να δουν το αγαθό και να ανέβουν εκείνη την ανηφορική οδό, και αφού ανέβουν και δουν αρκετά, να μην τους επιτρέπουμε αυτό που τώρα τους επιτρέπεται.

B.

B1. ἐν παιδείᾳ: αρχικά η λ. σημαίνει αυτό που πρέπει να μάθει το παιδί. Ήδη όμως από τον 5^ο αιώνα ως όρος της παιδαγωγικής δηλώνει τη

γενική καλλιέργεια, που είναι προνόμιο μόνο του ανθρώπου –γι’ αυτόν τον λόγο άλλωστε αποδίδεται στα λατινικά ως *humanitas*. Βάση της παιδείας είναι για τον Πλάτωνα η μουσική (λογοτεχνία, τραγούδι, καλλιέργεια της καλλιτεχνικής ευαισθησίας) και η γυμναστική (βλ. Πολιτεία 376e): παιδεία είναι η πορεία προς την παιδεία (Πλάτωνας Ὅροι 410: *παίδευσις παιδείας παράδοσις*). Παιδεία για τον φιλόσοφο είναι η στροφή της ψυχής προς την ιδέα του αγαθού, η δύσβατη πορεία μετάβασης απ’ το σκοτάδι της άγνοιας προς τη θέαση της αλήθειας. Ο Δημόκριτος μάλιστα πίστευε στον εξανθρωπιστικό ρόλο της παιδείας, ότι δηλαδή ο άνθρωπος με τη διδαχή διαπλάθεται σύμφωνα με τη φύση του.

ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν: Οι φιλόσοφοι (οἰκιστές) που οραματίζονται τη δημιουργία της ιδεώδους πολιτείας πρέπει να στρέψουν τους προικισμένους ανθρώπους (βελτίστας φύσεις) στο μέγιστο μάθημα, στη σύλληψη δηλαδή και κατανόηση της ιδέας του Αγαθού, στην κατάκτηση της γνώσης.

Οι λέξεις *ἀναβῆναι*, *ἀνάβασιν*, *ἀναβάντες* διαμορφώνουν ένα ετυμολογικό σχῆμα και χρησιμοποιούνται μεταφορικά για να υπογραμμισθεί η δυσκολία της προσπάθειας για την έξοδο απ’ το σκοτεινό σπήλατο. Πολύ συχνά στον Πλάτωνα λέξεις που σημαίνουν το ἄνω και την ἀνάβαση χρησιμοποιούνται μεταφορικῶς για την παιδεία και τα αγαθὰ που προσφέρει.

Θα είναι επίμονη, αγωνιώδης η προσπάθεια θέασης του ἡλίου, που συμβολίζει το Αγαθό. (Επίσης στο Αγαθό αναφέρονται και οι λέξεις: ἀφικέσθαι, μάθημα, μέγιστον, ιδεῖν, ἴδωσι. Οι λέξεις αυτές δείχνουν ότι το Αγαθόν είναι η μεγαλύτερη αξία και ο άνθρωπος μπορεί να το προσεγγίσει).

Οι αναβαθμοί, λοιπόν, από το σκοτάδι του σπηλαίου προς το φως του ἡλίου είναι, κατά τον Πλάτωνα, οι ἐξῆς: πρώτα οι δεσμώτες: ατενίζοντας τις σκιές, δηλαδή τα απεικάσματα των Ἰδεῶν, των

πραγμάτων βρίσκονται στον κόσμο της δόξας (= γνώμης) ή της εικασίας. Κατόπιν ο ελευθερωμένος δεσμώτης αντικρίζει τα ίδια τα αισθητά πράγματα, έχει δηλαδή μια πρώτη αβέβαιη προεπιστημονική γνώση, την πίστη. Από τη βαθμίδα αυτή ανέρχεται στον χώρο της επιστημονικής γνώσης, την οποία ο Πλάτων ονομάζει διάνοια. Βρίσκεται πλέον στο νοητό κόσμο, τον κόσμο των Ιδεών και γνωρίζει τα ὄντως ὄντα, τις ἀφθαρτες εκείνες αναλλοίωτες, ἀύλες έννοιες, τις Ιδέες. Τέλος, κάποιοι φιλόσοφοι κατορθώνουν «να κοιτάξουν κατάματα τον ίδιο τον ήλιο, τη φωτοπηγή» (Κ. Τσάτσος) και να φτάσουν στην καθαρή νόηση και στη θέα του αγαθού. Τότε, κατά τον Πλάτωνα θα έχουν κατακτήσει το μέγιστον μάθημα, γιατί αυτό αποτελεί και το ἔσχατο τέρας, δηλαδή τον υψηλότερο αναβαθμό.

B2. Οι απαίδευτοι και άμοιροι της αλήθειας δεν είναι ικανοί να κυβερνήσουν σωστά μια πολιτεία σύμφωνα με τον Πλάτωνα, γιατί δεν έχουν κάποιο συγκεκριμένο, ξεχωριστό, συλλογικό σκοπό και υψηλά οράματα («τούς μὲν ... δημοσίᾳ»). Εξυπηρετούν μόνο το συμφέρον τους και όχι το κοινό καλό, ενώ αντιθέτως οι φύλακες της πόλης πρέπει να υπηρετούν ανιδιοτελώς ολόκληρη την πόλη. Απ' τους απαίδευτους λείπει η αρετή, η γνώση της αλήθειας («μήτε ... ἐπιτροπεῦσαι»). Οι απαίδευτοι και αφιλοσόφητοι πολίτες δεν είναι κατάλληλοι για τη διακυβέρνηση της πόλης, γιατί τους λείπει η παιδεία, δεν έχουν γνωρίσει την αλήθεια και κυρίως επειδή δεν έχουν θέσει στη ζωή τους έναν σπουδαίο, πολιτικό στόχο. Αυτοί έχουν ταπεινούς, ευτελείς στόχους που στρέφονται γύρω από τα ιδιοτελή, υστερόβουλα κίνητρά τους.

Ούτε αυτοί που είναι προσηλωμένοι σ' όλη τους τη ζωή στις πνευματικές αναζητήσεις και ενασχολήσεις είναι ικανοί να κυβερνήσουν την πόλη («μήτε ... διά τέλους»). Αυτοί δεν έχουν τη διάθεση να αναμειχθούν στα κοινά και στα πρακτικά προβλήματα της ζωής. Μπορεί

να έχουν τις προϋποθέσεις, δεν έχουν όμως συνείδηση της κοινωνικής τους ευθύνης. Διέπονται από μια εγωιστική μακαριότητα, που δεν τους αφήνει να μεταδώσουν αυτά που γνωρίζουν, αφού νομίζουν ότι έχουν μεταφερθεί στα νησιά των Μακάρων με το γόνιμο έδαφος και τα χρυσά λουλούδια, όπου διαμένουν οι επιφανείς. Αυτοί μαγεμένοι απ' τη θέα του φωτός δε σκέπτονται τους άλλους δεσμώτες και έτσι γίνονται απόκοσμοι και ζουν μοναχικά, μακριά απ' την καθημερινή ζωή που απαιτεί θυσίες και αγώνες («τούς δέ ... ἀπωκίσθαι»). Τους έχουν απορροφήσει οι πνευματικές τους ενασχολήσεις, γι' αυτό αδιαφορούν για την εξουσία και τις τιμές. Ζουν αποκομμένοι σ' ένα δικό τους κόσμο. Δεν επιθυμούν να κατέβουν στην πολιτική κονίστρα και να αναμειχθούν στα κοινά και στα καθημερινά, πρακτικά προβλήματα.

Ο Σωκράτης προβάλλει ένα πειστικό, ισχυρό επιχείρημα για να πείσει ότι οι απαίδευτοι δε μπορούν να κυβερνήσουν. Βέβαια κάποιοι τον κατηγορήσαν για συντηρητικότητα, αφού αποκλείει κάποιους ανθρώπους. Η θεωρία του πάντως έχει βάση, καθώς η παιδεία είναι ο ακρογωνιαίος λίθος για την ανάληψη τέτοιων ρόλων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι απαίδευτοι είναι υποδεέστεροι ως άτομα και πολίτες.

Επίσης και η δεύτερη άποψή του σχετικά με τους πεπαιδευμένους ευσταθεί, αφού παρατηρούμε ότι πολλοί διανοούμενοι θεωρούν υποτιμητικό να ασχοληθούν ενεργά με την πολιτική και τις λαϊκές μάζες. Είναι σωστό ότι πρέπει να καταδικαστεί η συμπεριφορά αυτών που διέπονται από πνεύμα «ελιτισμού», που θεωρούν τους εαυτούς τους ως κάτι ξεχωριστό.

B3. Σελ. 102, σχολικού βιβλίου: «Οι κηφήνες συνεχώς ... είδους ανοσιούργημα».

B4.

- απόρρητος:** προειρημένων
ντροπαλός: ἐπιτροπεύσαι ἢ ἐπιτρέπειν
αντιβιοτικό: βίω
αποχή: ἔχουσι ἢ μετέχειν
δυσπραγία: πράττειν ἢ πράξουσι
μονοκατοικία: οἰκιστῶν
προφήτης: ἔφαμεν ἢ ἔφη
εἶδωλο: ἴδωσι ἢ ἰδεῖν
βάθρο: ἀναβάντες ἢ ἀναβῆναι
ανυπόμονος: καταμένειν

Αδίδακτο κείμενο

Γ1.

Εκείνοι, λοιπόν, σιωπηλά δειπνούσαν, ὅπως ακριβῶς αὐτό εἶχε διαταχθεῖ σ' αὐτούς ἀπὸ κάποιον σπουδαιότερο. Καὶ ὁ Φίλιππος ὁ γελωτοποιὸς ἀφοῦ χτύπησε τὴν πόρτα εἶπε σ' αὐτόν που τὴν ἀνοίξε (ἢ ἀπάντησε) νὰ ἀναγγεῖλει καὶ ποῖος ἦταν καὶ γιὰ ποῖο λόγο ἠθέλε νὰ ζητήσῃ κατάλυμα καὶ εἶπε ὅτι βρισκόταν ἐκεῖ ἀφοῦ εἶχε εφοδιαστῆ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα ὥστε νὰ δειπνῆ τα ξένα καὶ εἶπε ὅτι ὁ νέος, ὁμῶς, πιεζόταν πολὺ ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶχε τίποτε μαζί του καὶ ἐπειδὴ ἦταν νηστικός. Ὁ Καλλίας λοιπόν, ἀφοῦ ἀκούσε αὐτὰ εἶπε: Ἀλλὰ, ὁμῶς, ἄνδρες, εἶναι ντροπὴ, βέβαια, νὰ ἀρνηθούμε (ἀπὸ φθόνου) τὴ στέγη· ἀς μπεῖ λοιπόν. Καὶ ἐστρεψε συγχρόνως τὸ βλέμμα στὸν Αὐτόλυκο, ἐξετάζοντας, βέβαια, πού φάνηκε σὲ ἐκεῖνον ὅτι ἦταν ὁ ἀστεῖσμός.

Γ2.

- κρείττονος:** κρείττονας / κρείττους
ὄτι: οὔτινος / ὄτου
ἔφη: φαίη

πάντα: πᾶσι
φέρειν: ἐνεγκεῖν
ταῦτα: αὐτά
ἄνδρες: ἄνερ
αἰσχρόν: αἰσχίονι
εἰσίτω: εἴσιθι
δόξειε: ἔδοξε

Γ3α.

αὐτοῖς: αντικείμενο στο ρήμα «ἐπιτεταγμένον (εἶη)»
τῷ ὑπακούσαντι: έναρθηρη επιθετική μετοχή ως ἔμμεσο αντικείμενο στο ρήμα «εἶπε»
διά τό φέρειν: εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας στο «πιέζεσθαι»
ἀνάριστον: κατηγορούμενο στο «παῖδα» από το συνδετικό απαρέμφατο "εἶναι"
φθονῆσαι: υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης «αἰσχρόν (ἐστί)»
ἐκείνω: δοτική προσωπική του κρινόντος προσώπου από το «δόξειε».

Γ3β.

« εἶπε τῷ ὑπακούσαντι εἰσαγγεῖλαι ὅστις εἶη »:
«εἰσαγγεῖλον ὅστις εἶμι!»

Επιμέλεια: Γεωργονίκου Γεωργία
Κολοκυθά Δήμητρα
Μαντουβάλου Ηλιόχαρη
Μανωλάκη Αγγελική